

Σημείο Αναγνώρισεως

ἄγαλμα γυναίκας μέ δεμένα χέρια

Ὅλοι σέ λένε κατευθείαν ἄγαλμα,
ἐγώ σέ προσφωνῶ γυναίκα κατευθείαν.

Στολίζεις κάποιο πάρκο.¹

Ἀπό μακριά ἐξαπατᾷς.

Θαρρεῖ κανεῖς πῶς ἔχεις ἐλαφρά ἀνακαθήσει

νά θυμηθεῖς ἓνα ὠραῖο ὄνειρο πού εἶδες,

πῶς παίρνεις φόρα νά τό ζήσεις.

Ἀπό κοντά ξεκαθαρίζει τό ὄνειρο:

δεμένα εἶναι πισθάγκωνα τά χέρια σου

μ' ἓνα σκοινί μαρμάρينو

κι ἡ στάση σου εἶναι ἡ θέλησή σου

κάτι νά σέ βοηθήσει νά ξεφύγεις

τήν ἀγωνία τοῦ αἰχμάλωτου.

Ἔτσι σέ παραγγείλανε στό γλύπτη:

αἰχμάλωτη.

Δέν μπορεῖς

οὔτε μιά βροχή νά ζυγίσεις στό χέρι σου,

οὔτε μιά ἐλαφριά μαργαρίτα.

Δεμένα εἶναι τά χέρια σου.

Καί δέν εἶν' τό μάρμαρο μόνο ὁ Ἄργος.²

Ἄν κάτι πήγαινε ν' ἀλλάξει

στήν πορεία τῶν μαρμάρων,

ἄν ἄρχιζαν τ' ἀγάλματα ἀγῶνες

γιά ἐλευθερίες καί ισοότητες,

ὅπως οἱ δοῦλοι,

οἱ νεκροί

καί τό αἶσθημά μας,

ἐσύ θά πορευόσουν

μές στήν κοσμογονία τῶν μαρμάρων

μέ δεμένα πάλι τά χέρια, αἰχμάλωτη.

Ὅλοι σέ λένε κατευθείαν ἄγαλμα,

ἐγώ σέ λέω γυναίκα ἀμέσως.

Ὅχι γιατί γυναίκα σέ παρέδωσε

στό μάρμαρο ὁ γλύπτης

κι ὑπόσχονται οἱ γοφοί σου

εὐγονία³ ἀγαλμάτων,

καλή σοδειά ἀκινήσιας.

Γιά τά δεμένα χέρια σου, πού ἔχεις

ὅσους πολλούς αἰῶνες σέ γνωρίζω,

σέ λέω γυναίκα.

Σέ λέω γυναίκα

γιατ' εἶς αἰχμάλωτη.

(Κική Δημουλά, *Τό λίγο τοῦ κόσμου*, 1971)

1. Πρόκειται για το μαρμάρينو γλυπτό του Κωνσταντίνου Σεφερλή «Η Βόρειος Ἑπειρος» (1951) που βρίσκεται στην Πλατεία Τσιτσα της Αθήνας, στο πάρκο μεταξύ Πολυτεχνείου και Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου (βλ. σχετική εικόνα, σ. 102). Η αναφορά στο εξωκειμενικό αυτό στοιχείο γίνεται, επειδή στο ποίημα η παράσταση της αλυσοδεμένης γυναίκας προσλαμβάνεται όχι ως ιστορική και εθνική αλληγορία, αλλά ως σύμβολο της κοινωνικής καταπίεσης του γυναικείου φύλου. Το τελευταίο μπορεί να γίνει αφορμή μιας ενδιαφέρουσας συζήτησης γύρω από την πρόσληψη του έργου της Τέχνης από το κοινό, του οποίου τον ρόλο παίζει στην προκειμένη περίπτωση η ποιήτρια.
2. Ἄργος: ο πανόπτης Ἄργος, το μυθικό τέρας με τα εκατό μάτια, στον οποίο η Ἥρα είχε αναθέσει να κρατάει αἰχμάλωτη (δεμένη σε ένα δέντρο) τη μυθική Ιώ. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ιώ είναι το μυθικό σύμβολο της κατατρεγμένης γυναίκας.
3. ευγονία: η απόκτηση πολλών γόνων (παιδιών).

Βιογραφικό σημείωμα

Η Κική Δημουλά γεννήθηκε το 1931 στην Αθήνα, όπου και πέθανε το 2020. Παντρεύτηκε τον ποιητή Ἄθω Δημουλά (1921-1985), με τον οποίο απέκτησε δύο παιδιά. Εργάστηκε ως υπάλληλος στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Ἐχει δημοσιεύσει τις εξής ποιητικές συλλογές:

Ποιήματα 1952

Ἐρεβος 1956, Στιγμή 1990

Ερήμην 1958, Στιγμή 1990

Επί τα ἴχνη, Φέξης 1963, Στιγμή 1989

Το λίγο του κόσμου 1971, Νεφέλη 1983, Στιγμή 1990

Το τελευταίο σώμα μου, Κείμενα 1981, Στιγμή 1989

Χαίρε Ποτέ, Στιγμή 1988

Η εφηβεία της λήθης, Στιγμή 1994

Ενός λεπτού μαζί, Ἴκαρος 1998

Ποιήματα (Συγκεντρωτική έκδοση), Ἴκαρος 1998

Τιμήθηκε το 1972 με το Β΄ Κρατικό Ποίησης για τη συλλογή *Το λίγο του κόσμου*, το 1989 με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης για τη συλλογή *Χαίρε ποτέ* και το 1995 με το Βραβείο Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών για τη συλλογή *Η εφηβεία της λήθης*. Ποιήματά της έχουν μεταφραστεί στα Αγγλικά, στα Γαλλικά, στα Ισπανικά, στα Ιταλικά, στα Πολωνικά, στα Βουλγαρικά, στα Γερμανικά και στα Σουηδικά.

Σε μία ομιλία της για την ποίηση η Δημουλά όρισε ως εξής το ποίημα:

«Βαδίζεις σε μιαν έρημο. Ακούς ένα πουλί να κελαηδάει. Όσο κι αν είναι απίθανο να εκκρεμεί ένα πουλί μέσα στην έρημο, ωστόσο εσύ είσαι υποχρεωμένος να του φτιάξεις ένα δέντρο. Αυτό είναι το ποίημα».

Πράγματι η ποίηση της Δημουλά ανθεί πάνω στο άνυδρο έδαφος της στέρησης, της απώλειας, της συναισθηματικής ματαιώσης και, προκειμένου για τα μετά από τη συλλογή *Χαίρε ποτέ* ποιήματά της, πάνω στο έδαφος της απουσίας του αγαπημένου προσώπου. Αυτή τη στέρηση κι αυτή την απουσία αναπληρώνει επιτυγχάνοντας μέσα στο χώρο της ποίησης την επικοινωνία με ένα εσύ, με τον άλλον που λείπει, επικοινωνία που η πραγματικότητα αρνείται. Και από αυτή την άποψη η ποίηση της Δημουλά, όσο πικρά συναισθηματικά φορτία κι αν κουβαλά, στην ουσία επιτυγχάνει την κάθαρση και τη λύτρωση.

Μέσα στον ποιητικό της χώρο, κατοικεί η ίδια περιστοιχισμένη από τα άψυχα αντικείμενα και από τις αφηρημένες έννοιες. Στις τελευταίες, δίνει υπόσταση υποκειμένων, επιτρέποντάς τους έτσι να κινούνται, να αισθάνονται, να πάσχουν και γενικώς να συμπεριφέρονται ως δρώντα πρόσωπα. Υπάρχει, δηλαδή, κατά κανόνα μία ακινησία του ποιητικού εγώ, του μόνο έμψυχου εγκάτοικου του ποιητικού της κόσμου, και αντιστοίχως μία αέναη κινητικότητα του αφηρημένου. Πρόκειται για ένα από τα πιο ευδιάκριτα χαρακτηριστικά της ιδιότυπης ποιητικής φωνής της.

Συνεχή και αδιάλειπτα είναι τα σχόλια που αφορούν την απώλεια του χρόνου και τη φθορά, που αυτή η απώλεια συνεπάγεται, και διάχυτη η υπαρξιακή αγωνία. Χαρακτηριστική είναι η γλωσσική της τόλμη που συχνά την οδηγεί σε μία ιδιαίτερα ευρηματική λεξιπλασία.

Η ποίηση της Δημουλά προσφέρει φιλόξενη στέγη σε καθημερινές πληγές και κοινά ανθρώπινα βιώματα, τολμά να δώσει διάσταση ποιητική και φιλοσοφική σε ποιήματα που αντλούν υλικό από το περιβάλλον του οικιακού βίου, και κατορθώνει να άρει τη γυναικεία καθημερινότητα στη σφαίρα της αυθεντικής ποίησης.

ΑΣΚΗΣΗ / μονάδες 20

Η ποιήτρια απευθυνόμενη στο άγαλμα αναφέρει: *«Γιά τὰ δεμένα χέρια σου, πού ἔχεις / ὅσους πολλούς αἰῶνες σέ γνωρίζω, σέ λέω γυναίκα»*. Να εξηγήσετε πώς η επιλογή του γραμματικού χρόνου και των ρηματικών προσώπων επηρεάζει το νόημα και το ύφος του ποιήματος.